

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde B1 Düzeyinde Kelime Öğretim Tekniklerinin Değerlendirilmesi*

Serdar BAŞUTKU**

Ersin DURMUŞ***

Öz. Bu çalışmanın amacı, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kaynak olarak kullanılan Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit 2 Yabancılar İçin Türkçe, Gazi Üniversitesi TÖMER ve İstanbul DİLMER Yabancılar İçin Türkçe B1 düzeyi ders kitaplarındaki kelime öğretimi etkinliklerini belirlemek ve değerlendirmektir. Betimsel analiz yönteminin kullanıldığı çalışma, tarama modeline uygun olarak desenlenmiştir. Schmitt'in kelime öğretim stratejileri ışığında, araştırmada incelenen kitaplardaki kelime öğretim etkinlikleri ve okuma metinlerinden hareketle, söz varlığının karşılaştırmalı bir boyutta ortaklık veya bir bütünlük sağlayıp sağlamadığına yönelik bir tahlil yapılmıştır. Söz konusu amaç çerçevesinde, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında yaygın olarak kullanılan Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit 2, İstanbul Üniversitesi DİLMER ve Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe (B1) düzeyi ders kitapları örneklem olarak alınmış ve Schmitt'in (1997) belirlediği 15 farklı kelime öğretimi tekniği açısından incelenmiştir. İncelenen ders kitapları seçkisiz atama (random sampling) yöntemiyle belirlenmiştir. Her iki ders kitabının kelime öğretim teknikleri karşılaştırılmış, kelime öğretim yaklaşımları ve etkinlik türleri değerlendirilmiştir. Ayrıca, alanyazında yoğun olarak kullanılan bu üç kitaptaki ortak temalar kapsamında kelime öğretimine yönelik etkinlikler ile soyut ve somut kelime hazinesi oranları AOÖÇ'de belirtilen yönergeler doğrultusunda karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Çalışmamızda B1 düzeyindeki ders kitaplarındaki kelime öğretimi etkinliklerinin tespiti, ortak ünitelerdeki kelime öğretim tekniklerinin ve kelimelerin ortaklık arz edip etmediği yönünde doküman incelemesi yapılmıştır. Çalışma sonunda ortaya çıkan verilerin ilgili alana ve özellikle orta seviyede hazırlanacak ders materyallerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, kelime öğretimi, kelime edinim teknikleri.

Evaluation of B1-Level Vocabulary Teaching Techniques in Teaching Turkish as a Foreign Language

Abstract. The aim of this study is to determine and evaluate the vocabulary teaching activities in the textbooks of Ankara University TÖMER Yeni Hitit 2 Turkish for Foreigners, Gazi University TÖMER and İstanbul DİLMER Turkish for Foreigners B1 level textbooks employed as sources in teaching Turkish as a foreign language. The study in which the descriptive analysis method is used has been designed in accordance with the screening model. In the light of Schmitt's vocabulary teaching strategies, an analysis has been conducted on the basis of the vocabulary teaching activities and reading texts in the books examined in the research to determine whether the verbal existence provides a partnership or a unity on a comparative dimension. As part of the particular aim, Ankara University TÖMER Yeni Hitit 2, İstanbul University DİLMER and Gazi University TÖMER for foreigners, Turkish (B1) textbooks were taken as samples and examined in the context of 15 different vocabulary teaching techniques determined by Schmitt (1997). Textbooks examined during the research process were determined through the random sampling method. The vocabulary teaching techniques of both textbooks were compared, vocabulary teaching approaches and activity types being evaluated. In addition, the activities related to vocabulary teaching as well as abstract and concrete vocabulary ratios within the scope of common themes in these three books that are used extensively in the literature, have been evaluated comparatively in the direction of the guidelines indicated in CEFR. In our work we have been conducted a document review to determine the activities of vocabulary teaching in textbooks, the teaching techniques and vocabulary of words in common units. It is thought that the data that emerged at the end of the study will make contribution to the course material that will be prepared in the related field and especially at the intermediate level

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, vocabulary teaching, building vocabulary techniques.

* Bu çalışma Serdar BAŞUTKU tarafından Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL danışmanlığında "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde B1 Düzeyinde Kelime Öğretimi" isimli yüksek lisans tezinden türetilmiştir ve 4. Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kongresinde Sözlü Olarak Sunulmuştur.

** Uzman, T.C. Cumhurbaşkanlığı, serdar.basutku@tcgb.gov.tr

*** Dr., T.C. Cumhurbaşkanlığı, ersin.durmus@tcgb.gov.tr

1. GİRİŞ

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili yapılan çalışmalar, genellikle öğrencilerin kelimeyi öğrenirken karşılaştıkları zorlukları ve ders materyallerinden ne ölçüde yararlandıklarını tespit etmeye yöneliktir. Ancak bu kapsamda yapılan çalışmalar genellikle temel seviyeye sınırlı kalmaktadır. Orta seviye için yapılan çalışmalar daha çok ders kitaplarındaki kelime sıklığını belirlemekte ve etkinliklerin neler olabileceği hususunda önerilerde bulunmaktadır.

1.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit 2, Gazi Üniversitesi TÖMER ve İstanbul DİLMER Yabancılar için Türkçe (B1) düzeyi ders kitaplarında yer alan kelime öğretimi etkinlikleri tespit edilerek, bu etkinliklerde kullanılan kelime öğretim tekniklerinin betimsel olarak değerlendirilmesidir. Bu genel amaca bağlı olarak araştırmanın alt amaçları şu şekildedir:

1. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, Schmitt'in (1997) belirlediği kelime öğretimi tekniklerine B1 düzeyinde ne kadar yer verilmektedir?
2. Araştırmada incelenen ders kitaplarında öğretilen kelimeler arasında nicelik ve nitelik açısından birbirleriyle tutarlı mıdır?
3. Araştırmada incelenen ders kitaplarında kelime öğretim teknikleri birbiriyle tutarlı mıdır? Yöntemi belirlenmiş midir?

Bu araştırmanın da konusu olan Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde söz varlığı ve kelime öğretimi üzerine bilimsel çalışmaların sayısının oldukça az olduğu gözlemlenmiştir. Bunun sebebi olarak yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminin bağımsız bir bilim dili olarak tahlil edilmesinden ziyade, ana dili Türkçe öğretimi ile farklı yabancı dillerin bilim dallarındaki çalışmalarla sınırlı kaldığı söylenebilir.

Gerek yurt dışında gerekse yurt içinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ders araç-gereçlerinin temini ve etkili öğrenme stratejilerinin uygulanması hususunda desteğe ihtiyaç duyulmaktadır.

1.2. Problem Durumu

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için hazırlanan ders kitaplarında kelime öğretimi tekniklerinin tespiti ve kelime listelerinin tutarlılığına ilişkin bir incelemenin eksikliği görülmektedir. Bu yüzden alanyazında hem yurt dışında hem de yurt içinde Türkçenin

yabancı dil olarak öğretiminde yaygın olarak kullanılan (Gazi TÖMER, Yeni Hitit 2, İstanbul DİLMER) Yabancılar için Türkçe B1 düzeyi ders kitaplarındaki kelimelerin dökümünün elde edilmesinin yanı sıra kelime öğretimi teknikleri açısından tutarlılıkları da belirlenecektir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan B1 düzeyi ders kitaplarının (Gazi TÖMER, Yeni Hitit 2, İstanbul DİLMER), kelime öğretimi sürecinde okuma metinlerinden sonra yer verilen kelime öğretimi etkinliklerinin ve benzer temaya sahip ünitelerdeki söz varlığının kullanımına ilişkin uyum oranı üzerinde durulacaktır. Orta seviyede AOÖÇ'nin belirttiği standartlara göre, ders kitaplarının oluşturulabilmesi için, ortak temaların belirlenmesi ve bu temalara ait alt konu başlıklarının tespit edilerek asgari söz varlığının ortaya konulması gerekmektedir. Ülkemizde, 100'ün üzerinde Türkçe öğretim merkezinin (TÖMER) varlığı göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin bu merkezlerden mezun olup, ortak bir sınava girdiği düşünülürse, ders kitaplarında öğretilmesi hedeflenen kelimelerin ortaklık arz etmemeleri, öğrencilerin üniversitedeki bölüm derslerinde veya günlük hayatta karşılaşacakları süreçlerde çeşitli sorunlar yaşamalarına sebep olacaktır. Bu nedenle, çalışmamızda Türkçenin yabancı dil olarak öğretim sürecinde araştırmanın evrenini oluşturan B1 düzeyi ders kitaplarındaki kelime öğretim etkinliklerinin tespiti, ortak ünitelerdeki kelime öğretim tekniklerinin ve kelimelerin ortaklık arz edip etmediği yönünde doküman incelemesi yapılacaktır. Çalışma sonunda ortaya çıkan verilerin ilgili alana ve özellikle orta seviyede hazırlanacak ders materyallerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonunda, konu ile ilgili orta seviyede kelime öğretim sürecinin ders kitaplarında daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmesine yönelik öneriler sunulması hedeflenmektedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde kullanılan materyallerin daha nitelikli hâle getirilmesi gerektiği ve öğretim materyallerinde genel olarak standartlaşmaya duyulan ihtiyaç, yurt içinde ve yurt dışında yapılan ilgili çalışmalar bölümünde ele alınmıştır. Ancak, çalışmanın evrenini oluşturan ders kitapları ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, henüz ulaşılmaması hedeflenen standartlaşmanın sağlanamadığı belirlenmiştir. Alan yazında konuyla ilgili ilk çalışmaları yapanlardan Barın (1994: 53) kitaplardaki etkinlik çeşitliliğinin amaca uygun şekilde artırılması gerekliliğine değinmiştir. Ortaya konulan bu ihtiyacın, günümüzde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik yazılan ders kitaplarında hâlen giderilemediği görülmektedir. Bu bağlamda, yabancılarla Türkçe öğretimi materyallerinin geliştirilmesi üzerine yapılan çalışmaların önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Tüm bu faktörler göz önünde bulundurulduğunda, çalışmanın Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan ders kitaplarındaki kelime öğretimine yönelik etkinliklerin, genel

niteliklerini belirlemek açısından önemli olacağı düşünülmektedir. Böylece alan yazında konuyla ilgili yapılacak diğer çalışmalara da katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Kelime öğretiminin amaçlarından biri de öğrencilere kelime öğrenme beceri ve alışkanlığının kazandırılmasıdır. Türkçenin ses ve yapı özellikleriyle temel seviyeden itibaren karşılaşan öğrencilere, sınıf ortamında ve dışında, kelime öğrenme yöntem ve tekniklerinin kalıcı bir şekilde kazandırılması büyük önem taşımaktadır.

2. YÖNTEM

Araştırmanın evrenini oluşturan kitapların temalarında yer alan ünitelere ait “okuma” becerisini geliştirmeye yönelik metinler ve etkinliklerdeki kelimeler **Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesindeki** (*The Common European Framework of Reference for Languages*) sosyal yaşamın düzenlediği dil kullanım alanlarına göre tasnif edilmiştir. Çerçeve Metin’deki temel yaşam alanlarına göre incelenen kitaplardaki kelimeler ünitelerdeki temalara göre sınıflandırılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda B1 seviyesindeki ortak alanların neler olduğu, hangi temada hangi yaşam alanına daha çok ağırlık verildiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

İncelenen B1 düzeyi kitaplarının ünitelerinde bulunan söz varlığı ile temaya göre verilen kelimelerin öğretiminde yer verilen etkinlikler ve bu kelimelerin öğretimi sürecindeki teknikler, üç ders kitabı arasında karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

İncelenen ders kitaplarında yaygın olarak kullanılan kelime ve kavramların kullanım ortaklığı, yabancı öğrencilerin Türkçe öğreniminde kelimeleri belleklerinde depolamalarını hızlandırıp, hafızalarında kalıcı bir şekilde yer etmesine ilişkin hangi kelime öğretim yöntem ve stratejilerinin uygulanması gerektiği ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmayla, Schmitt’in (1997) belirlediği kelime öğretim etkinlikleri ve kelime öğreniminde kullanılan strateji gruplarına ilişkin tasnifi ışığında, araştırmanın evrenini oluşturan (B1) düzeyi ders kitaplarındaki okuma metinlerinden sonraki kelime öğretim etkinlikleri ve bu kitaplarda aynı temaya sahip ünitelerdeki söz varlığı karşılaştırılmıştır. Bu açıdan araştırma, mevcut durumda var olan ancak araştırılması gereken bir durumu ortaya koymayı hedeflediği için betimsel bir nitelik taşımaktadır.

Araştırma, “tarama modeli”ne uygun olarak desenlenmiştir. Tarama modeliyle, araştırmaya konu olan ders kitaplarındaki okuma metinlerinden sonra yer verilen kelime öğretimi etkinlikleri ve ortak ünitelerdeki söz varlığı, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Karasar’a göre bu etkinlikleri ve söz varlığını, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, bilinmek istenen şeyin gözlenip, belirlenebilmesidir (2003: 77). Elde edilen veriler üzerinde içerik çözümlemesi yapılarak ulaşılan veriler sayısal olarak betimlenmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde B1 düzeyindeki ortak söz varlığının belirlenmesi ile okuma metni sonrası kelime öğretim etkinliklerinin nicelik ve nitelik bakımından uyumunu değerlendirmek üzere yapılan bu araştırmada, veri toplama araçları Türkiye ve Dünya genelinde yaygın olarak kullanılan:

Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit 2 Yabancılar için Türkçe,

Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar için Türkçe,

İstanbul DİLMER Yabancılar için Türkçe ders kitaplarının kelime öğretimi etkinliklerinden oluşmaktadır.

Belirtilen ders kitaplarında okuma metinlerinden sonra yapılan kelime öğretimi etkinlikleri Schmitt’in (1997) belirlediği 15 farklı kelime öğretimi tekniği açısından incelenmiştir. Schmitt tarafından belirlenen yabancı dil öğretiminde sık kullanılan “kelime öğretimi” etkinlikleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1. *Yabancı Dil Öğretiminde Sık Kullanılan “Kelime Öğretimi” Etkinlikleri*

1.	Kelimeyi tekrar tekrar okuma,
2.	Kelimeyi tekrar tekrar yazma,
3.	Sözlük yardımıyla kelime öğrenimi,
4.	Kelimeyi cümle bağlamından öğrenme,
5.	Kelimeyi eş anlamı ve zıt anlamı ile öğrenme,
6.	Cümle kurarak kelimeyi öğrenme,
7.	Kelimeyi öğrenmek için resim kullanımı,
8.	Cümle içinde anlamını tahmin ederek kelime öğrenme,
9.	Kelime defteri tutma
10.	Kelimeyi drama yoluyla öğrenme,
11.	Film izleme,
12.	Konu çerçevesinde benzer kelimeleri aynı anda öğretme,
13.	Kelimeyi gerçek günlük yaşantıda kullanma,
14.	Benzer form ve hecelemeye sahip kelimeleri aynı anda öğrenme,
15.	Hatırlatıcı ipucu kullanarak öğrenme,

2.3. Verilerin Analizi

Yapılan içerik çözümlenmeleri sonucunda elde edilen verilerin analizinde, SPSS 21.0 programından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde, frekans, yüzde, aritmetik ortalama gibi istatistikî teknikler kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ulaşılan bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

3. BULGULAR

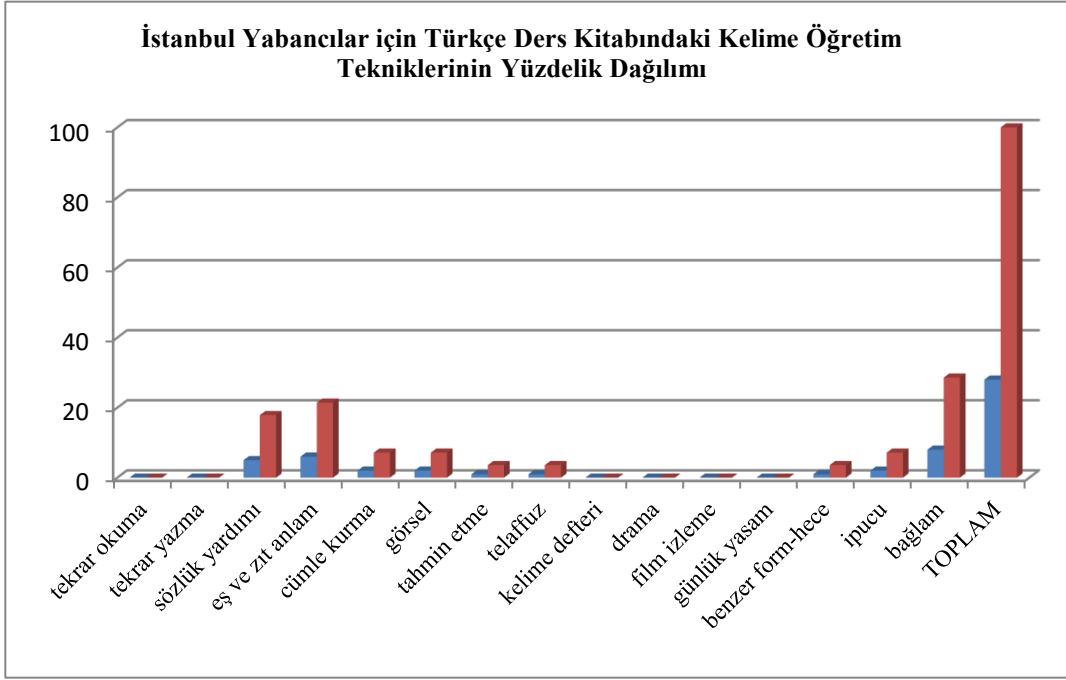
Araştırmanın evrenini oluşturan B1 düzeyi ders kitaplarındaki okuma metinleri göz önünde bulundurularak, kelime öğretimine yönelik etkinlikler, AOÖÇ’de belirtilen yönergeler doğrultusunda “karşılaştırmalı” olarak değerlendirilmiştir. Schmitt’in kelime öğretim stratejileri ışığında, araştırmanın evrenini oluşturan kitaplardaki kelime öğretim etkinlikleri analiz edilmiştir.

Çalışmamızda iş dünyası, eğitim ve gelecekle ilgili planların üç kitapta ortak olduklarına dair bir çıkarımda bulunulmuştur. Bu kapsamda, bu ortak temalara ait olarak kullanılan kelimelerin ortaklıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, söz konusu çerçevede; bu üç kitapta hedeflenen “kelime öğretimine” yönelik ders içi etkinliklerin ve stratejilerin sınırları da çizilmeye çalışılmıştır.

Tablo 2 incelendiğinde Yeni Hitit 2 ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ders kitaplarında, kelimeleri gruplandırarak öğretme (yakın anlamlı, eş anlamlı, zıt anlamlı) etkinliklerinin yoğunluğu gözlemlenmiştir. “Sözlük Yardımı ile Kelime Öğretimi” ise sadece İstanbul Yabancılar için Türkçe ders kitabında görülmüştür. Kitaplarda bulunan okuma metinlerindeki kelime öğretimi teknikleri ile ilgili istatistiksel oranlar karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

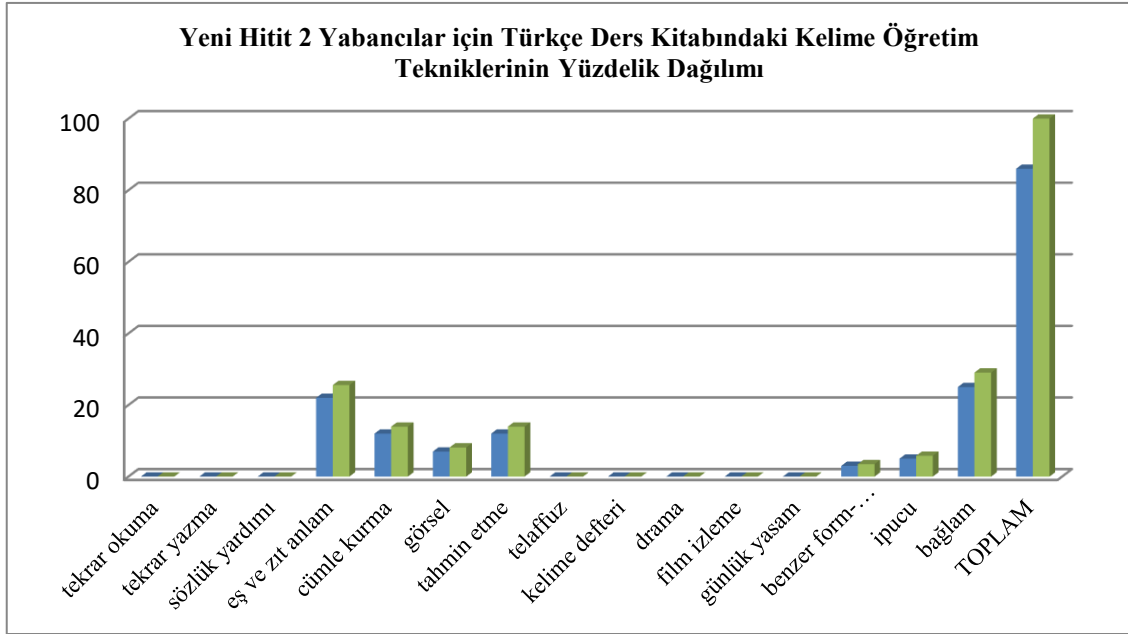
Tablo 2. Yeni Hitit 2, İstanbul ve Gazi Yabancılar için Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılan Kelime Öğretimi Tekniklerine İlişkin Betimsel Bilgiler

	KİTAP	İstanbul		Hitit		Gazi	
	ÖLÇÜM	f	Yüzde	f	Yüzde	f	Yüzde
TEKNİKLER	Tekrar okuma	0	0,000	0	0,000	0	0,000
	Tekrar yazma	0	0,000	0	0,000	0	0,000
	Sözlük yardımı	5	17,857	0	0,000	0	0,000
	Eş ve zıt anlam	6	21,429	22	25,581	25	33,333
	Cümle kurma	2	7,143	12	13,953	19	25,333
	Görsel	2	7,143	7	8,140	7	9,333
	Tahmin etme	1	3,571	12	13,953	3	4,000
	Telaffuz	1	3,571	0	0,000	0	0,000
	Kelime defteri	0	0,000	0	0,000	0	0,000
	Drama	0	0,000	0	0,000	0	0,000
	Film izleme	0	0,000	0	0,000	0	0,000
	Günlük yaşam	0	0,000	0	0,000	0	0,000
	Benzer form ve hece	1	3,571	3	3,488	2	2,667
	İpucu	2	7,143	5	5,814	11	14,667
	Bağlam	8	28,571	25	29,070	8	10,667
	TOPLAM	28	100	86	100	75	100

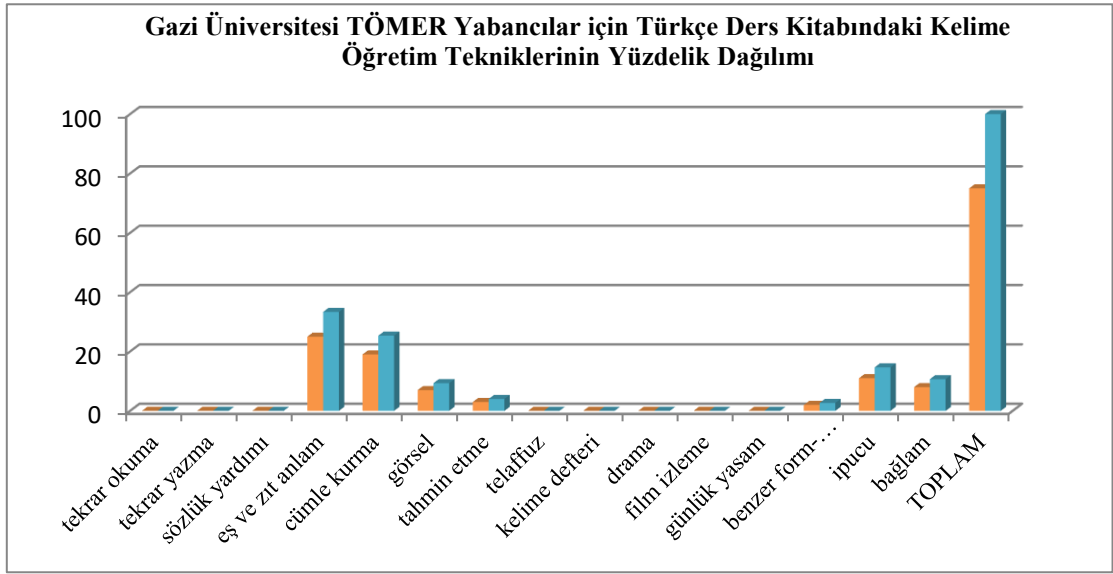
Grafik 1. İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabındaki Kelime Öğretimi Etkinliklerinin Yüzelik Dağılımı

İstanbul Yabancılara Türkçe öğretimi kitabında en çok karşılaşılan tekniğin, *bağlamdan hareketle kelimenin anlamına ulaşma* tekniği olduğu görülmektedir. Bu teknik, kitabın çeşitli temalarında 8 defa (%28,571) kullanılmıştır. En az kullanılan teknikler ise birer defa (%3,571) kullanılan *tahmin etme*, *telaffuz* ve *benzer form ve hecelerden yola çıkarak kelimenin anlamına ulaşma* tekniğidir. *Sözlük yardımı ile kelime öğrenme tekniği* 5 (%17,857), *eş ve zıt anlamlı kelime tekniği* 6 (%21,429), *cümle kurma*, *görsellerden yararlanma* ve *ipuçlarından yararlanma* ise 2 (%7,143) farklı yerde kullanıldığı belirlenmiştir.

Grafik 2. Yeni Hitit 2 Ders Kitabındaki Kelime Öğretimi Etkinliklerinin Yüzdelerik Dağılımı

Yeni Hitit 2 Yabancılar İçin Türkçe öğretimi kitabı incelendiğinde, en çok kullanılan kelime öğretim tekniğinin, 25 kere (%29,070) kullanılan *bağlamdan hareketle anlama ulaşma* iken, en az kullanılan tekniğin ise 3 (%3,488) defa kullanılan *benzer form ve heceye sahip kelimelerden yola çıkarak anlama* olduğu görülmektedir. *Eş ve zıt anlam* 22 (%25,581), *cümle kurma* 12 (%13,953), *görsellerden yararlanma* 7 (%8,140), *tahmin etme* 12 (%13,953) ve *ipuçlarından yararlanarak kelime öğrenme* tekniğinin 5 (%5,814) defa kullanıldığı belirlenmiştir.

Grafik 3. Gazi Yabancılar için Türkçe Ders Kitabındaki Kelime Öğretimi Etkinliklerinin Yüzelik Dağılımı

Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar Türkçe öğretimi kitabında sekiz tekniğin (tekrar okuma, tekrar yazma, sözlük yardımı, telaffuz, kelime defteri hazırlama, drama, film izleme, günlük yaşam) hiç kullanılmadığı belirlenmiştir. Kitapta en fazla kullanılan kelime öğretimi tekniği 25 (%33,33) defa kullanılan *eş ve zıt anlam* tekniği iken, en az kullanılan teknik ise 2 (%2,667) kere kullanılan *benzer form ve heceye sahip kelime* tekniğidir. Diğer tekniklerin kullanım sıklıkları ise, *cümle kurma* tekniği 19 (%25,333), *görsellerden yararlanma* tekniği 7 (%9,333), *tahmin etme* 3 (%4,000), *ipucu* tekniği 11 (%14,667) ve *bağlam* tekniği 8 (%10,667)'dir.

3.1. Bulgu 1

İki Kitapta Ortak Olan Ünitelerde Bulunan Okuma Metinlerindeki Kelimeler ile Kelime Öğretim Yollarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesi

Yeni Hitit 2 Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı “İş Dünyası” ünitesi ve “Yeni Bir İş Bulmalıyım (s.6-7)” temalı kelime öğretimi etkinliklerinde görsel kullanım ön plana çıkmaktadır. Daha sonra ilgili temaya uygun kelime eşleştirme alıştırmaları ve cümle tamamlama etkinliği uygulanmıştır. Bu uygulamanın ardından “Gençler İşsizlikten, Patronlar İşsizlikten” başlıklı deneme türündeki metin verilerek öğretilmesi hedeflenen kelimeler okuma metni ile pekiştirilmiştir. Okuma metninden sonra kelimeler ve deyimlerin eş anlamlılarını buldurmaya yönelik eşleştirme etkinlikleri uygulanmıştır. Aynı ders kitabında “Pazartesi Sendromu (s.10)” başlıklı deneme metninden, iş hayatında kullanabilecek

kelimelerin eş anlamlılarını buldurmaya yönelik etkinlikler mevcuttur. “İşkolik Olabilir Misiniz? (s.12)” başlıklı okuma metninde iş hayatında kullanılan kalıp ifadelerin eş anlamlılarını buldurmaya yönelik etkinlik uygulanmıştır.

Kelime Öğretim Teknikleri Tablosu incelendiğinde Yeni Hitit Ders Kitabı’nda İş Dünyası Ünitesi kapsamında kelimenin “Eş ve Zıt Anlamı”nı bulmaya yönelik toplam 4, İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı’nda ise toplam 1 etkinliğe yer verilmiştir. İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı’nda boşluk doldurma etkinliği kapsamında bağlamdan öğrenme tekniğine uygun 2 adet kelime öğretimi alıştırmalarına yer verilmiştir. Yeni Hitit Ders Kitabı ile İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı’ndaki ortak temalardan olan “İş Dünyası” ünitelerindeki okuma metinlerinden alınan toplam 243 eylem kökenli kelimedenden 15 ortak kelime tespit edilmiştir. Bu kapsamda toplam 521 isimden 31 ortak kelime bulunmuştur. Belirtilen bu iki kitabın ortak teması olan “İş Dünyası” ünitelerine ait kelimelerin kullanımına yönelik birliktelik sağlanamadığı gözlemlenmiştir.

Tablo 3. Yeni Hitit 2 Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı’nda “İş Dünyası” Temalı Ünitelerdeki Ortak Eylemler

Yeni Hitit 2 ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitaplarındaki “İş Dünyası” Temalı Ünitelerdeki Ortak Eylemler			
1.	başarılı olmak	çıkarmak	incelemek
2.	belirlemek	düşünmek	istemek
3.	bilmek	etkilemek	paylaşmak
4.	büyümek	geçirmek	seçmek
5.	çalışmak	gitmek	yapmak

Tablo 4. Yeni Hitit 2 Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı'nda “İş Dünyası” Temalı Ünitelerdeki Ortak İsimler.

Yeni Hitit 2 ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitaplarındaki “İş Dünyası” Temalı Ünitelerdeki Ortak İsimler			
1.	aile	dergi	iş
2.	akıl	dil	maaş
3.	araştırma	doktor	mesai saati
4.	arkadaş	ekonomik	meslek
5.	avukat	el	nitelik
6.	baba	firma	ofis
7.	başarı	gazete	olumsuz
8.	bilgi	genç	özellik
9.	çocuk	hayat	renkli
10.	deneyim	insan	yıl

Araştırmanın evrenini oluşturan Yeni Hitit 2 ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitaplarında “İş Dünyası” temalı ünitelerde okuma metinleri kapsamında oluşturulan hedef kelime öğretimi etkinliklerindeki kelimeler tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmanın evrenini oluşturan kitaplardan Yeni Hitit 2 ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitaplarında “İş Dünyası” ünitesi kapsamında öğretilmesi hedeflenen kelimelerden soyut kelimelerin öğretimine ait yüzdeler dağılımı; Yeni Hitit 2 Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı: %80,73 İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı: %87,42 olarak tespit edilmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere seviye arttıkça yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kelimelerin asıl anlamları dışında kazandığı yeni anlamlarının (terim, deyim, yakın anlam ve uzak anlam vb.) da öneminin arttığı gözlemlenmiştir.

Yeni Hitit 2 Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı “İş Dünyası” ünitesi, 6 adet okuma metni ve 1 adet görsel okuma metni olmak üzere toplam 12 sayfadan oluşmaktadır. “İş Dünyası” ünitesi altında “Yeni Bir İş Bulmalıyım” temasında meslekler gösterim tekniğine uygun bir şekilde görsel olarak sunulmuştur. Aynı sayfada eşleştirme etkinliği kapsamında iş dünyasına ait 10 adet kelimenin açıklaması verilir boşluk doldurma etkinlikleri ile bağlam kapsamında

bu kelimelerin pekiştirilerek öğretilmesi hedeflenmiştir. Sayfa 7’de “Gençler İşsizlikten, Patronlar İşçisizlikten” metni kapsamında “*kılı kırk yarmak*” ve “*ekmek aslanın ağzında*” deyimlerinin bağlamdan hareketle öğretilmesi amaçlanmıştır. Sayfa 10’da bulunan “Pazartesi Sendromu” metni kapsamında “*aklını çelmek*” ve “*çaktırmamak*” soyut kavramlarının öğretimi, kelimeyi bağlamdan tahmin etme ve eş anlamlılarını buldurma yoluyla öğretilmeye çalışılmıştır. Sayfa 12 ve sayfa 14’teki “İşkolik Olabilir Misiniz?” ve “Rahmi Koç’tan Konferans” metinleri kapsamında “Önüme Geçmek, Hedef, Marifet, Can Alıcı” kelimeleri gruplandırılmış ve öğrenilen kelime, cümle içerisinde kullanılarak bellek stratejilerine uygun bir öğretim yolu seçilmiştir.

Özellikle soyut olan kelime ve kelime grupları eş anlamlıları ile eşleştirilip kelime hazinesi zenginleştirilerek öğretimde kolaylık sağlamak hedeflenmiştir. Daha önce temel seviyede kodlanmış pek çok kelime, orta seviyedeki metinlerde öğretilmesi hedeflenen yeni kelimelerle ilintilendirilerek anlamlandırmada kolaylık sağlanabilir.

Bu bağlamda kelime öğretim stratejilerine göre Yeni Hitit 2 Ders Kitabı birinci ünite de “İş Dünyası” teması kapsamındaki okuma metinlerinde ve bu metinlere ait kelime öğretim etkinliklerinde kelime bulma stratejilerinden kelime ile ilintili resim gösterimi gerçekleştirilmiş ve kelimeyi metin bağlamından tahmin ettirme yöntemi uygulanmıştır. Ayrıca bu metinlerle birlikte verilen etkinliklerde;

- Kelimenin anlamının daha önce öğretilen başka kelimelerle açıklaması verilerek öğrencinin tahmin etmesi istenmiştir.
- Bir deyim, kalıp sözü ve soyut kavramı meydana getiren kelimelerin birlikte öğrenimi amaçlanmıştır.
- Kelimenin eş anlamlı veya zıt anlamlı olarak ilişkilendirilmesi sağlanmıştır.
- Bilinmeyen bir kelimenin anlamını tespit etmek için hatırlamayı kolaylaştırmak amacıyla sosyal, bellek, bilişsel ve üst bilişsel stratejilerden faydalanılmıştır.
- Kelime öğrenimini pekiştirmek için “anahtar kelime” yöntemi, verilen metinlerin içerisinde bağlamdan öğretilmeye çalışılmıştır. Metinlerde öğretilmesi hedeflenen kelimelerin hatırlanmasını kolaylaştırmak için koyu renkle yazılmıştır ancak İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı’nda kelimeler renklendirilmemiştir.

Yeni Hitit 2 Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı’nda ilgili ünite de verilen deyimlerin anlamları ve işlevleri bağlam kapsamında öğretilmeye çalışılmıştır. Burada ders kitapları dışında kalan öğretmen kitapları büyük önem arz etmektedir. Bir deyim öğretmek ve

somutlaştırmak için bedensel ve fiziksel hareketlerden yararlanmak gerekebilir. Ayrıca öğrencinin deyimini anlamlandırabilmesi için çeşitli kısa filmlerden, reklamlardan, resimlerden, gazete ve dergilerden yararlanılabilir. Bu bağlamda öğretmen kitapları ilgili kelimelerin anlamlandırılmasında yönlendirici bir unsur olarak öğretmene kelimeyi açıklamasında yardımcı olabilir. Bu sayede hem zamandan tasarruf hem de kelime öğreniminde çeşitli stratejiler (sosyal, bellek, bilişsel ve üst bilişsel stratejiler) kullanılarak nitelikli bir öğretim süreci gerçekleştirilebilir ve öğrencinin derse olan ilgisinde artış sağlanabilir.

Öğrencinin bilişsel stratejileri aktif olarak kullanabilmesi için ders kitabında öğretilmesi hedeflenen kelimelerle ilgili ünite sonlarında sözlükçe bölümünün kullanımı sağlanmalıdır. Yeni Hitit 2 Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı'nda ünite sonlarında ya da kitap sonunda herhangi bir sözlükçe bölümü mevcut değildir. İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı'nda ünite sonlarında kelime listeleri verilmiştir. Ancak üniteye öğretilmesi hedeflenen kelimelerin bazen sözlükçe kısmında yer almaması öğrencinin kelime öğrenim sürecinde olumsuz etkilenmesine neden olabilir. Öğretmen kitaplarının yönlendiriciliği kelime öğrenim ve öğretim sürecinde önemli bir rol üstlenmektedir. Yeni Hitit 2 Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı'nda öğretmen kitabının olması ünite öncesi hazırlık çalışmalarında okuma metni öncesi öğrencinin derse hazır bulunuşluluk sürecini başlatması açısından önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Fakat İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı'nda öğretmen kitabının olmaması dil öğrenenlerin ve öğretenlerin zihinsel hazır bulunuşluluk sürecini olumsuz yönde etkileyebilir. Belirtilen bu sınıf içi ders materyallerinin dışında öğrencinin öğrendiği kelimeyi pekiştirmesi amacıyla bilişsel stratejilerden faydalanarak ek çalışma yapması gerekebilir. Bu anlamda öğretmenin yönlendiriciliği önem arz etmektedir. Bilişsel öğrenme sürecini harekete geçirmek için öğrenci, derste öğrendiği kelimeyi kendi oluşturmuş olduğu kelime defterine kaydeder. Ayrıca evde, okulda ve iş yerinde karşılaştığı nesnelere üzerine öğrendiği dildeki kelimelerin karşılığını yazarak pekiştirme sürecine katkı sağlar. Öğretici, belirtilen bu hususların harekete geçirilmesi için destekleyici olmalıdır.

İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı'nda "İş Dünyası" ünitesi, 4 okuma metniyle 12 sayfadan oluşmaktadır. Yeni Hitit 2 Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı'ndan farklı olarak metin öncesi boşluk doldurma etkinliği ile kelimelerin önce sözlükten öğrenilip bağlam kapsamında uygun boşluklara yerleştirilerek öğretilmesi hedeflenmiştir. Ancak okuma metni öncesinde öğretilen kelimelere, ilgili okuma metninde yer verilmeyerek pekiştirme süreci göz ardı edilmiştir. Dil öğretiminde en önemli ilkelerden bir tanesi öğretimin, hedef kitlenin ihtiyaçlarına göre belirlenmesidir. Bu kapsamda önce öğrenilecek malzemenin basitten

karmaşığa doğru ilkesine uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Dil öğretiminin her basamağı, belli bir plana dayandırılmalıdır. Özellikle kelime ve kavramların hangi düzeyde ve ne kadar verilmesi gerektiği iyice belirlenmelidir. Ders kitabı yazarları ve dersi planlayanlar, öğrencilerin karşılaşacağı metinleri, etkinlikleri, kelime hazinesini somut ve ayrıntılı bir şekilde planlamalıdır. Kitap yazarları, metinlerle birlikte, metin altı soruları ve etkinliklerde kullanılan kelimeleri, bir bütün olarak değerlendirmeli ve kitaptaki ünitelerin temaları ile ilgili verilmesi gereken asgari kelime ve kavramları, öğrencinin, uygulamalarla öğrenebileceği bir şekilde düzenlemelidir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı'nda sayfa 24'te boşluk doldurma etkinlikleri ile verilen hedef kelimelerin, sayfa 32'deki okuma metni öncesi hazırlık çalışmalarında tekrar karşımıza çıkması bellek stratejisi ile ilintilendirildiğinde öğrencinin öğrendiği kelimeleri pekiştirmesine olumlu katkı sağlayabilir. Ancak burada öğretmen, yönlendirici bir üslup içerisinde hatırlatıcı unsurları kullanarak sayfa 32'deki hazırlık çalışmalarına geçmeden daha önce sayfa 24'teki etkinliklerle öğrenilen kelimelerin tekrar edilmesini sağlamalıdır. Sayfa 33'te metin altı kelime öğretimi etkinliklerinde öğretilmesi hedeflenen kelimeler metin içerisinden seçilmiştir. Metin içinde geçen kelimelerin anlamlandırılması için bahse konu etkinlikte benzer kelimelerin gruplandırılarak öğretilmesi hedeflenmiştir. Uygulama safhası, en önemli aşamalardan olduğu için bu safhada teorik olarak öğretilmeye çalışılan kelimelerin pratiğe dökülebilmesi için bir etkinlik oluşturulmamıştır. Öğrenci, özellikle bu noktada, uygulama yapmaya teşvik edilmelidir. Aksi durumda, uygulaması olmayan bilgiler çok çabuk unutulabilmektedir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı'nda, "İş Dünyası" ünitesi kapsamında belirlenen hedef kelimeler ünitenin sonunda liste hâlinde verilmiştir. Öğrencinin yeni öğrendiği kelimeleri anlamlandırabilmesi için hatırlamasını kolaylaştırıcı ifadeler kullanarak bir sözlükçe kısmı oluşturulması, kelimelerin öğrencinin zihninde hem daha kalıcı bir yer etmesine hem de öğrencinin zamandan tasarruf etmesine yardımcı olur. Oxford'a (2011: 251) göre kelime öğrenme stratejilerinde, kelimeleri gruplandırarak anlamlarının daha iyi anlaşılacağı ve gerektiğinde bellekte kullanmak üzere daha iyi hatırlanabileceği öne sürülmüştür. Bu kapsamda sayfa 29 ve sayfa 31'de verilen okuma metinlerinde öğretilmesi hedeflenen kelimelerin "İş Dünyası" temasından uzak olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca Oxford'un belirtmiş olduğu gruplandırarak öğretim tekniğinin ünite sonlarında verilen kelime listelerine uygulanması, bu sayede öğrenciye tema kapsamında öğretilmesi hedeflenen kelimeleri anlamlandırma ve hatırlama hususunda yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı ile Gazi Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı'ndaki "Batıl İnanç" temalı okuma metinlerinden alınan toplam 36 eylem kökenli kelimedenden 3 ortak kelime tespit edilmiştir. Bu kapsamda toplam 96 isimden 11 ortak kelime bulunmuştur. Belirtilen bu iki kitabın "Batıl İnanç" temasına ait Yeni Hitit 2 Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı "Binlerce Hurafe" ve "Şansınız Bol Olsun" okuma metinleri ile Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı 2. Ünite 4. Okuma metni "Batıl İnanç" kapsamında kelimelerin kullanımına yönelik bir karşılaştırma yapılmıştır. İki kitapta ortak temaya sahip okuma metinlerindeki isim ve fiillerin kullanımı aşağıda tablolar hâlinde sunulmuştur.

Tablo 5. Yeni Hitit 2 Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı ve Gazi Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı'nda "Batıl İnanç" Temalı Ünitelerdeki Ortak İsimler

Yeni Hitit 2 ve Gazi Yabancılar için Türkçe Ders Kitaplarındaki "Batıl İnanç" Temalı Ünitelerdeki Ortak İsimler			
1.	at nalı	dört yapraklı yonca	olay
2.	batıl inanç	inanç	simge
3.	davranış	kara kedi	toplum
4.	uğur böceği	uğursuzluk	-

Tablo 6. Yeni Hitit 2 Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı ve Gazi Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı'nda "Batıl İnanç" Temalı Ünitelerdeki Ortak Eylemler

Yeni Hitit 2 ve Gazi Yabancılar için Türkçe Ders Kitaplarındaki "Batıl İnanç" Temalı Ünitelerdeki Ortak Eylemler			
1.	asmak	geçmek	inanmak

3.2 Bulgu 2

Üç Kitapta Ortak Olan Ünitelerde Bulunan Okuma Metinlerindeki Kelimeler ile Kelime Öğretim Yollarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesi

Araştırmanın evrenini oluşturan Yeni Hitit 2, Gazi Üniversitesi ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitaplarında “Eğitim” temalı ünitelerde okuma metinleri kapsamında oluşturulan hedef kelime öğretimi etkinliklerindeki ortak kelimeler tespit edilmiştir. Araştırmanın evrenini oluşturan ders kitaplarında seviye ilerledikçe soyut kelimelere daha fazla yer verildiği gözlemlenmiştir.

Tablo 7. Yeni Hitit 2, Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı’nda “Eğitim” Temalı Ünitelerdeki Ortak Eylemler

Yeni Hitit 2, Gazi ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitaplarındaki “Eğitim” Temalı Ünitelerdeki Ortak Eylemler			
1.	anlatmak	çalışmak	tercih etmek
2.	araştırma yapmak	düşünmek	yapabilmek
3.	başarılı olmak	istemek	-

Tablo 8. Yeni Hitit 2, Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı’nda “Eğitim” Temalı Ünitelerdeki Ortak İsimler

Yeni Hitit 2, Gazi ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitaplarındaki “Eğitim” Temalı Ünitelerdeki Ortak İsimler			
1.	başarı	bölüm	eğitim
2.	bilgi	üniversite	sınav

Tablo 7 ve 8’de görüldüğü üzere, araştırmanın evrenini oluşturan Yeni Hitit 2, Gazi ve İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitaplarında “Eğitim” temalı ünitelerde okuma metinleri kapsamında oluşturulan hedef kelime öğretimi etkinliklerindeki ortak kelimeler tespit edilmiştir. Araştırmanın evrenini oluşturan ders kitaplarındaki “Eğitim” temalı ünitelerde öğretimi hedeflenen toplam 131 kelimedenden sadece 8 eylem ve 6 isim kökenli kelimenin

ortaklık göstermesi farklı kitaplardan Türkçeyi öğrenen yabancı öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurmasında sorunlara yol açabilir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı “Eğitim Hayatı” ünitesi, 4 adet okuma metni, 1 sayfa isimler, fiiller ve kalıp ifadelerin bulunduğu kelime listesi olmak üzere toplam 14 sayfadan oluşmaktadır. “Eğitim Hayatı” ünitesi altında “Öğrenme Tarzları”, “Eğitim Haberleri” ve “Her Yaşta Eğitim” temalarına yer verilmiştir.

İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı “Eğitim Hayatı” ünitesi “Öğrenme Tarzları” teması kapsamında sayfa 54’teki okuma metni öncesi hazırlık çalışmasında ikili grup çalışması dâhilinde karikatür gösterimi gerçekleştirilerek öğrenci derse hazır hâle getirilmek istenmiştir. Burada daha önce öğrenilen kelimelerin arka bellekten ön belleğe taşınıp aktif hâle getirilerek öğrencinin fiziksel ve zihinsel olarak derse hazır bulunuşluluk sürecinde kaygı ve endişelerinin giderilmesi ve moral-motivasyonlarını olumlu yönde etkilenmesi hedeflenmiştir. Sayfa 55’te ise metinde geçen kelimeleri yakın anlamlıları ile eşleştirilmesi istenmiş ayrıca daha önce “İş Dünyası” ünitesinde geçen mesleklerin de metin bağlamında tekrar etmesi öğrencinin kelime öğrenimi sürecinde geçmiş ünitelerdeki kelimeyi fark etme, anımsama ve genelleme yapmasına imkân sağlamıştır. Sayfa 58’de metinde geçen kelimelerin eş ve yakın anlamlıları ile eşleştirilmesi istenmiştir. Sayfa 62’de boşluk doldurma etkinliği ile kelimelerin gramer özelliklerini dikkate alarak da yazılması istenmiştir. Sayfa 65’te cümle tamamlama etkinlikleri “İş Dünyası” ünitesinde geçen kelimelerin de cümle bağlamında tekrar etmesi gözlemlenmiştir. Bu durum öğrencilerin bildiği kelimelere dayanarak yeni cümleler kurmasına imkân sağlayarak yabancılar Türkçe öğretimindeki genel ilkelere uygun sistematiğe sahip olduğunu göstermektedir.

Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı “Bir Bilene Danışalım” ünitesi, 4 adet okuma metniyle 16 sayfadan oluşmaktadır. Birinci metin “Hangisini Seçsem” başlığı kapsamında üniversite hayatına başlangıç ve üniversitede karşılaşılabilecek durumlarla ilgili kelimelerden oluşmaktadır. Okuma öncesi hazırlık çalışmaları bulunmamakla birlikte okuma metni kapsamında oluşturulan bölüm sonlarında iletişimsel yaklaşıma göre hazırlanmış yazma, konuşma ve dinleme etkinliklerine yer verilmiştir. “Bir Bilene Danışalım” ünitesinde sadece ilk okuma metninde eğitim hayatıyla ilgili kelimelere değinilmiştir. Bu kapsamda metin altında verilen kelime etkinliklerinde kelimenin bağlamdan hareketle anlamını tahmin etme ve kelime eşleştirmelerine yer verilmiştir.

4. SONUÇ

Orta seviyede kelime öğretimi etkinliklerin tespitine yönelik yapılan bu çalışma, yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili hazırlanacak ders kitaplarında yer alacak kelime öğretim etkinlikleri hususunda katkı sağlamak amacıyla ele alınmıştır. Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi Yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinleri göz önünde bulundurularak, bu üç kitaptaki ortak temalar kapsamındaki B1 düzeyi kelime öğretimine yönelik etkinlikler ile soyut ve somut kelime hazinesi oranları AOÖÇ’de belirtilen yönergeler doğrultusunda “karşılaştırmalı” olarak değerlendirilmiştir. Schmitt’in kelime öğretim stratejileri ışığında, araştırmanın evrenini oluşturan bu kitaplardaki kelime öğretim etkinlikleri ve okuma metinlerinden hareketle, söz varlığının karşılaştırmalı bir boyutta ortaklık veya bir birliktelik sağlayıp sağlamadığına yönelik bir tahlil yapılmıştır. Bu bağlamda iş dünyası ile eğitim ve gelecek konusundaki planların söz konusu üç kitapta ortak olduklarına dair bir çıkarımda bulunulmuştur. Bu kapsamda, bu ortak temalara ait olarak, kullanılan kelimelerin ortaklıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, söz konusu çerçevede; bu üç kitapta hedeflenen kelime öğretimine dair ders içi etkinliklerin ve stratejilerin sınırları da çizilmeye çalışılmıştır.

Ortak olan temalar, “Çerçeve Metne” göre ele alınan dil kullanım alanları ile okuma metinlerinde geçen ve bu metinlere ait kelime öğretimi etkinliklerinde öğretilmesi hedeflenen kelimeler tespit edilerek bir değerlendirme yapılmıştır. Dil kullanım alanlarında belirtilen özel, kamusal ve mesleki alanlar ile eğitim alanları kapsamında metinlerde geçen kelimeler ile bunları öğretmeye yönelik etkinlikler, araştırmanın evrenini oluşturan kitaplar dâhilinde karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, A1 ve A2’de (temel seviye) öğretilen konular AOÖÇ’de belirtilen yönergeler doğrultusunda ele alındığı zaman, ortak konular ders kitaplarında birliktelik arz etmektedir. Bu seviyede yaklaşık olarak 2000 kelimenin öğretildiği ifade edilebilir. B1’de (orta seviye) ise, bu durum; farklılık göstermektedir. Bu çalışma doğrultusunda tespit edildiği üzere; öğrenci, orta seviyeden itibaren, soyut kavramlar, kalıp sözler ve deyimlerle karşılaşmaktadır. Bu yüzden, öğrencinin, orta seviyeden itibaren; soyut ifadelerle karşılaşarak, kültürün derinliklerine doğru bir ilerleme gösterdiğine ilişkin bir çıkarımda bulunulabilir.

5. ÖNERİLER

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yapan kurum ve kuruluşların en çok tercih ettiği Yeni Hitit 2, İstanbul ve Gazi Yabancılar için Türkçe Ders kitaplarının orta seviyedeki kelime öğretimi etkinliklerinin türleri tespit edilerek bu kitapların ortak temalara sahip ünitelerindeki kelimeler, kelime öğretimine yönelik etkinlikler, soyut ve somut söz varlığı, Schmitt'in belirlemiş olduğu stratejilere göre karşılaştırılıp dil öğretim sürecinde öğrencinin bilişsel gelişim aşamalarına katkıları ile ilişkilendirilerek bu bağlamda aşağıda yer alan öneriler sunulmuştur.

1. Alanyazın taramalarında, yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kelime öğretimi üzerine yeterince çalışma yapılmadığı gözlemlenmiştir. Kelimelerin öğrenimine ve öğretimine yönelik sözlükler, yardımcı ders kitapları, internet tabanlı öğretim materyalleri, seviyelere göre yapılandırılmış hikâye kitapları, oluşturulmasının, işlevsel bir etkiye ve yönlendirici bir kapsama sahip olacağı beklenmektedir.

bu alanla ilgili ders veren öğretmenlerin, kendi ders planlamalarını yapılandırmaları doğrultusunda,

2. Orta seviyede AOÖÇ'nin belirttiği standartlara göre, ders kitaplarının oluşturulabilmesi için, ortak temaların belirlenmesi ve bu temalara ait olan alt konu başlıklarının tespit edilerek asgari söz varlığının ortaya konulması gerekmektedir. Sadece bu çalışmaya konu olan üç kitaptaki ortak eğitim temalı ünitelerdeki okuma metinlerinden sonraki etkinlikler kapsamında, öğretilmesi hedeflenen kelimelerin %6 oranında benzerlik göstermesi, bu alanda daha sonra meydana getirilecek olan ders kitapları için belirleyici bir unsur olabilir. Ülkemizde, 100'ün üzerinde Türkçe öğretim merkezinin (TÖMER) varlığı göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin bu merkezlerden mezun olup, ortak bir sınava girdiği düşünülürse, ders kitaplarındaki öğretilmesi hedeflenen kelimelerin ortaklık arz etmemelerinin ortaya çıkaracağı olumsuz sonuç göz ardı edilmemelidir.

3. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi konusunda kitap yazan öğretmenler veya alan uzmanları, oluşturdukları metinlerle birlikte, metin altı soruları ve metin altı etkinliklerde kullanılan kelimeleri bir bütün olarak değerlendirmelidir. İlgili tema ile verilmesi gereken asgari kelime ve kavramların, öğrencinin uygulamalarla öğrenebileceği bir şekilde ünitelerin düzenlenmesi yoluna gidilebilir.

4. A1'de yeterli kelime alt yapısına sahip olmayan öğrencinin, okuma kitaplarıyla karşılaşması sıkıcı olabilir. Öğrenci, A2 geçiş dönemi olduğu için, B1'de seviyeye uygun

okuma kitaplarıyla tanışabilir. Olay ve durum hikâyeleri, öğrencinin kelime öğrenmesini kolaylaştıran bir unsur olarak düşünülebilir. Orta seviye okuma kitaplarında, hayata yönelik gündelik konuşmalar, kalıp söz ve ifadeler, kişiler ve olay örgüsü gibi unsurlar olacağı için, öğrencinin merakını artırıp, kelime öğrenimini kolaylaştırarak, kelime hazinesinin zenginleşmesi yönünde bir katkı sağlayacaktır.

5. Ders kitaplarındaki ünitelerde verilen kelime öğretim etkinlikleri tek başına yeterli olmayabilir. Bu yüzden, sınıf içi ders materyallerine ek olarak, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kelime öğretimine yönelik ek ders materyallerinin eksikliği giderilmeye çalışılmalı ve ders saatleri dışında, öğrencilere yönelik olarak tasarlanan okuma saatleri, bu tür kitaplarda yer almalıdır.

6. İş dünyası ve eğitim hayatı gibi temaların bulunduğu ünitelere yönelik metinler, özel amaçlı dil öğretimi kapsamına girmektedir. Özel amaçlı dil öğretiminde, iş dünyasını ve eğitim hayatını ilgilendiren kurum, kuruluş ve uygulamaların gerektirdiği kelime listeleri de söz varlığının içinde ayrı bir öneme sahiptir.

7. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, özellikle orta seviyede AOÖÇ'deki yönergeler kapsamındaki kelime ve kavram listelerinin oluşturulması için bir çalıştay düzenlenebilir. Bundan sonra yazılacak ders kitaplarında ortaklık sağlanması açısından, kelime öğretimi hususunda yapılacak olan toplantılar ve alanyazın çalışmaları büyük önem arz etmektedir.

8. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metin altı sorularının, Schmitt'in kelime öğretimi etkinliklerine yönelik belirlemiş olduğu stratejiler göz önünde bulundurularak yapılandırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

9. Ders kitaplarına alınacak kelime öğretimi etkinliklerin tasarlanmasında derlem dilbilim araçlarından yararlanılabilir. Sözcüğün bağlam içinde öğretilmesinin amaçlandığı etkinliklerde doğal dil verilerinin yer verildiği kaynaklar daha yararlı olabilir.

10. Kelime öğretiminin tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesi için, arka planda yer etmiş olan kelimelerin tekrar öğrencinin karşısına çıkarılması, öğrenmeyi kolaylaştırıcı bir unsurdur. Kelime öğretiminde kullanılan okuma metinleri, metin altı soruları ve etkinliklerinin niteliği üzerine çalışmalar yapılmalıdır.

11. Ders kitaplarındaki kelime öğretimi etkinlikleri kelime sıklığı çalışmalarıyla uygunluk arz edecek şekilde kurgulanmalıdır. Okuma metinlerinde yeni kelime öğretiminden daha çok önceden öğrenilen kelimelerin pekiştirilmesine ya da kullanımına yönelik çalışmalara da yer verilmelidir. Kelime öğretiminde güncel teknoloji ve görsel unsurlardan işlevsel olarak

yararlanılmalıdır. Öğrencilerin söz varlığının geliştirilebilmesinde öğretmen-öğrenci ve veli iş birliği dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Allen, V. F. (1983). *Techniques in Teaching Vocabulary*. New York: Oxford University Press.
- Apaydın, D. (2007). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sözcük Öğretimi Üzerine Bir Yöntem Denemesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, M. ve Adem, E. (2010). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Görsel ve İşitsel Araçların Etkin Kullanımı. *Dil Dergisi*, (167), 63-86.
- Arslantürk, H. (2012). *Türkçe Kelime Gruplarının Yabancılara Türkçe Öğretimindeki Yeri Hakkında Bir İnceleme*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, M. (2015). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders ve Okuma Kitaplarındaki Kelime Sıklığı ve Seviyelere Göre Sözcük Hazinesi Çalışması*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aygün, M. (1999). Yabancı Dil Dersinde Sözcük Öğretimi ve Sözcük Dağarcığını Geliştirme Teknikleri. *Dil Dergisi*. S. 78.
- Barın, E. (1992). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Bir Metot Denemesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barın, E. (2004). Yabancılara Türkçe Öğretiminde İlkeler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (1), 19-30.
- Baş, B., Turhan, O. ve Karaca, F. (2017). Türkçe Öğretiminde Etkinlik Stratejisi Geliştirmeye Yönelik Bir Durum Tespiti: 5. Sınıf Türkçe Çalışma ve Öğretmen Kılavuz Kitabı Örneği. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 717-746.
- Başaran, M. (2013). *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Abdurrahman Güzel & Halit Karatay. (ed.), Görsel Okuryazarlığı (birinci baskı) içinde (s. 351-378). Ankara. Pegem Akademi Yayınları.
- Benhür, M. H. (2002). *Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Tartışılmayan Ana Kavramlar*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Boylu, E., Güney, E. Z. ve Özyalçın, K. E. (2017). Yanlış Çözümleme Yaklaşımına Göre Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen B1 Seviyesi Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarının Değerlendirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*. 5(3), 184-202.
- Demirekin, M. (2017). *Yabancı Dil Olarak Türkçe'nin Anlamlandırılmasında Kelime ve Dil Öğrenme Stratejileri Kullanımı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Erer, N. G. (2011). Türkçe ve İngilizcenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan İki Seri Kitabın Sözcük Öğretimi Açısından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Erol, F., H. (20014). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Temel Seviyede Kelime Edinimi*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güzel, A. ve Barın, E. (2013). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güzel, A. (2013). *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Güzel, A. (2014). *İki Dilli Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güzel, A (2017) *Türkçenin Eğitim-Öğretim Tarihi Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H (2004). *İlköğretim II. Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Ortak Kelime Kazandırma Yönünden Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karatay, H. (2007). Kelime Öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1),141-153.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Larsen-Freeman, D. (2000) *Techniques and Principles in Language Teaching (2nd edn.)*. Oxford: Oxford University Press.
- Mellow, J. D. (2000). *Western Influences on Indigenous Language Teaching*. Northern Arizona University.
- Nation, I. S. P. (1990). *Teaching and Learning Vocabulary*. Newyork: Newbury Haouse.
- Nation, I. S. P. (2001). *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Oxford, R. L. (2011). *Teaching and Researching Language Learning Strategies*. London: Pearson Education Limited.
- Read, J. (2000). *Assessing Vocabulary*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Richards, J. C., Rodgers, T.S. (1997). *Approaches and Methods in Language Teaching*. The United State of America: Cambridge University Press.
- Schmitt, N. (1997). *Vocabulary Learning Strategies*. In N. Schmitt & M. Mc. Carthy (Eds.). *Vocabulary: Description, Acquisition and Pedogogy* (PP. 199-228.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Schmitt, N. (2012). *Vocabulary in Language Teaching*. The United States of America: Cambridge University Press.
- Tanın, R. (2004). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Sözcük Bilgisi ve Öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Telc Language Tests (Haz.), (2012). *Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi: Öğrenim, Öğretim ve Değerlendirme*, Frankfurt: Telc GmbH.
- The Council of Europe, (2017). *Learning, Teaching, Assessment Companion Volume With New Descriptors*. Provisional Edition September.
- Troike, M. S. (2012). *Introducing Second Language Acquisition*. New York: Cambridge University Press.
- Türkçe Sözlük* (2011). 11.Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumları Yayınları.
- Yu-Ling, G. (2005). *Awareness, Beliefs, And Practices. A Survey Of Taiwanese Efl Senior High School Teachers*. MA in English Language Teaching. University of Essex.